

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.04.1994, sp. zn. Tzn 1/94, ECLI:CZ:NS:1994:TZN.1.1994.1

Číslo: 36/1994

Právní věta: Je-li ustanovený obhájce zproštěn povinnosti obhajování podle 40 tr. ř., musí být místo něho ihned ustanoven obhájce jiný. V tomto případě předseda senátu, nebo v přípravném řízení soudce, neposkytují před ustanovením obhájce obviněnému lhůtu na to, aby si obhájce zvolil. Tím není dotčeno právo obviněného zvolit si podle 37 odst. 2 tr. ř. místo obhájce, který mu byl ustanoven, obhájce jiného.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.04.1994

Spisová značka: Tzn 1/94

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Obhájce, Ustanovení obhájce

Předpisy: 141/1961 Sb. § 37 odst. 2

§ 38

§ 40

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 36

Je-li ustanovený obhájce zproštěn povinnosti obhajování podle § 40 tr. ř., musí být místo něho ihned ustanoven obhájce jiný. V tomto případě předseda senátu, nebo v přípravném řízení soudce, neposkytují před ustanovením obhájce obviněnému lhůtu na to, aby si obhájce zvolil. Tím není dotčeno právo obviněného zvolit si podle § 37 odst. 2 tr. ř. místo obhájce, který mu byl ustanoven, obhájce jiného.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4.1994 sp. zn. [Tzn 1/94](#))

K stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ČR, Nejvyšší soud ČR zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze z 8. 11. 1993 sp. zn. 4 To 31/93 a tomuto soudu přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí na Labem ze dne 16. 4. 1991 sp. zn.1 T 13/90, ve spojení s rozsudkem bývalého Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 8. 1991 sp. zn. 4 To 43/91, byl P. M. pravomocně uznán vinným ze spáchání trestných činů vraždy podle § 219 tr. zák, útoku na veřejného činitele podle § 155 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 písm. a), odst. 4 tr. zák, pokusu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák., pokusu útoku na veřejného činitele podle § 8 odst. 1, § 155 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 písm. a), odst. 4 tr. zák., a za to byl odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání patnácti roků s výkonem v III. nápravně výchovné skupině, bylo mu uloženo ochranné protialkoholní léčení v ústavní formě a povinnost nahradit bývalé Správě veřejné bezpečnosti Severočeského kraje v Ústí nad Labem regresní náhradu ve výši 20 000 Kčs.

Rozhodnutím předsedy Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 7. 1990 sp. zn. Spr 3232/90 byl podle § 40 tr. ř., ve znění zákona č. 178/1990 Sb. (dále jen tr. ř.), zproštěn k jeho žádosti ustanovený obhájce JUDr. I. K. povinnosti obhajování obviněného P. M. a jeho novým obhájcem byl ustanoven podle § 39 tr. ř. JUDr. J. R.

Usnesením předsedkyně senátu Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne

11. 6. 1992 sp. zn.1 T 13/90, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 1993 sp. zn. 4 To 53/92, byla podle § 151 odst. 3 tr. ř. určena odměna a náhrada hotových výdajů obhájci JUDr. J. R. celkovou částkou 20 866 Kč.

Usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 3. 1993 sp. zn.1 T 13/90 byla podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. uložena povinnost odsouzenému P. M. nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené státem ustanovenému obhájci v celkové výši 20 866 Kč.

Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 11. 1993 sp. zn. 4 To 31 /93 bylo ke stížnosti odsouzeného P. M. podle § 149 odst. 1 tr. ř. zrušeno naposledy usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem. V odůvodnění usnesení Vrchní soud v Praze konstatoval, že k ustanovení obhájce JUDr. J. R. došlo v rozporu s ustanovením § 38 odst. 1 tr. ř., neboť obhájce byl obviněnému P. M. ustanoven, aniž mu byla dána možnost si obhájce zvolit. Předseda Krajského soudu v Ústí nad Labem jedním rozhodnutím zprostil povinnosti obhajování ustanoveného obhájce JUDr. I. K., a zároveň ustanovil obviněnému P. M. obhájce JUDr. J. R., přičemž obviněný P. M. na to zaslal Krajskému soudu dopis, že s takovým postupem nesouhlasí a že si jiného obhájce zvolí. Nelze tedy spravedlivě požadovat na obviněném, aby hradil odměnu a náklady advokáta, který mu byl proti jeho vůli s porušením zákona ustanoven.

Proti výše uvedenému pravomocnému usnesení Vrchního soudu v Praze podal ministr spravedlnosti České republiky dne 4. 3. 1994, tj. v šestiměsíční lhůtě uvedené v ustanovení § 272 tr. ř., stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného P. M. Vytkl v ní porušení zákona v ustanovení § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. V odůvodnění stížnosti pro porušení zákona pak ministr spravedlnosti České republiky poukázal mimo jiné na to, že z ustanovení § 40 tr. ř. je zřejmé, že pokud je zprošťován obhajování ustanovený obhájce, musí být současně ustanoven jiný obhájce, aby obviněný poté, co již jednou obhájce měl, nebyl ani na okamžik bez obhájce. Podpůrně v dané věci lze poukázat i na tehdejší znění jednacího řádu pro okresní a krajské soudy, kde v § 35a odst. 7 bylo stanoveno: „Jestliže předseda soudu vyhoví žádosti o zproštění povinnosti obhajování, ustanoví současně jiného obhájce. Zproštění je účinné až doručením opatření o ustanovení jiného obhájce“. Obviněný P. M. na svých právech zkrácen nebyl, podle § 37 odst. 2 tr. ř. si mohl místo ustanoveného obhájce zvolit obhájce jiného, o této možnosti byl opakovaně poučován, avšak nevyužil jí.

Závěrem stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti České republiky navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením Vrchního soudu v Praze byl porušen zákon v uvedeném směru ve prospěch odsouzeného P. M., aby toto usnesení podle

§ 269 odst. 2 tr. ř. zrušil, a dále aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř., popř. podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Z podnětu podané stížnosti pro porušení zákona Nejvyšší soud České republiky ve lhůtě uvedené v ustanovení § 272 tr. ř. přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že zákon byl porušen ve prospěch obviněného P. M. z důvodů, které uvedl ministr spravedlnosti České republiky ve stížnosti pro porušení zákona. K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud České republiky na základě následujících úvah.

Lze přisvědčit závěru Vrchního soudu v Praze citovanému v napadeném usnesení, že předpokladem pro vydání rozhodnutí o povinnosti obviněného nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem je nejen podle ustanovení § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. skutečnost, že obviněný byl pravomocně uznán vinným a nemá nárok na obhajobu bezplatnou, ale i to, že byl obhájce ustanoven v souladu se zákonem.

Shora uvedeným rozhodnutím předsedy Krajského soudu v Ústí nad Labem z 18. 7. 1990 byl zproštěn povinnosti obhajování obviněného P. M. ustanovený obhájce JUDr. I. K. a jeho novým obhájcem byl ustanoven JUDr. J. R., přičemž toto rozhodnutí bylo učiněno podle § 39 a § 40 tr. ř. Podle § 40 tr. ř. z důležitých důvodů může být obhájce na svou žádost nebo na žádost obviněného povinnosti obhajování zproštěn a místo něho ustanoven obhájce jiný, o zproštění rozhodne v řízení před soudem předseda soudu. Podle § 39 tr. ř., je-li toho třeba, ustanoví obhájce v řízení před soudem předseda soudu. Podle § 38 odst. 1 tr. ř., jestliže obviněný nemá obhájce v případě, kdy ho musí mít (§ 36 a § 36a tr. ř.), určí se mu lhůta ke zvolení obhájce. Uplyne-li tato lhůta marně, bude mu obhájce ustanoven.

Z logického a gramatického výkladu ustanovení § 40 tr. ř. vyplývá, že pokud je zproštěn obhajování ustanovený obhájce, musí být současně ustanoven obviněnému jiný obhájce. Taková právní úprava je nutná z hlediska zabezpečení práva obviněného na nutnou obhajobu podle § 36, § 36a tr. ř., aby totiž obviněný poté, co již jednou obhájce měl, nebyl ani na okamžik bez obhájce. Při zmíněném výkladu ustanovení § 40 tr. ř. není obviněný nikterak zkrácen na svém právu zvolit si obhájce. Především tuto možnost měl před tím, než mu byl obhájce ustanoven. Po ustanovení obhájce si vždy podle ustanovení § 37 odst. 2 tr. ř. může místo obhájce, který mu byl ustanoven, zvolit kdykoliv obhájce jiného. Podle § 38 odst. 1 tr. ř. se tedy obviněnému poskytne lhůta ke zvolení obhájce v případě, kdy ho musí mít, pokud ještě obhájce nemá, a není tedy rozhodováno podle § 40 tr. ř. o zproštění ustanoveného obhájce a ustanovení obhájce jiného.

V dané trestní věci proto předseda Krajského soudu v Ústí nad Labem při rozhodování podle § 40 tr. ř. postupoval v souladu se zákonem. Obviněnému P. M. při jeho prvním výslechu po vznesení obvinění dne 3. 10. 1989 byla poskytnuta lhůta ke zvolení obhájce. On prohlásil; že žádného obhájce nezná a souhlasí s ustanovením obhájce. Ani v dalším průběhu trestního řízení mu nebylo nijak bráněno zvolit si jiného obhájce, přičemž o tomto právu byl opakovaně poučován. Při hlavním líčení 9. 10. 1990 hovořil obviněný s obhájcem JUDr. J. C., dohodu o zastupování s ním však neuzavřel.

Nejvyšší soud České republiky na základě uvedeného konstatuje, že napadeným rozhodnutím Vrchního soudu v Praze byl porušen zákon v ustanovení § 149 odst. 1 tr. ř., pokud zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 3. 1993 sp. zn. 1 T 13/90, neboť tímto usnesením nebylo porušeno zmíněné zákonné ustanovení v tom směru, že by obhájce JUDr. J. R. byl ustanoven obviněnému P. M. v rozporu se zákonem. Toto usnesení tedy nebylo možné zrušit z důvodu, pro který to učinil Vrchní soud v Praze.

Po takto vysloveném porušení zákona Nejvyšší soud České republiky v souladu s ustanovením § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze a podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal

tomuto soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Vrchní soud v Praze se bude stížností obviněného P. M. proti výše podanému usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem zabývat zejména v tom směru, zda obviněný nemá nárok na obhajobu bezplatnou, nebo na obhajobu za sníženou odměnu (§ 33 odst. 2, § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř., ve znění pozdějších předpisů).